

Anders Hagfeldt: Tal vid professorsinstallation 2022

Talare

Anders Hagfeldt
Rector magnificus vid Uppsala
universitet

Datum

18 november 2022

Plats

Uppsala

- 1 Herr Landshövding
Företrädare i rektorsämbetet
Fru konsistoriets ordförande
Professores installandi
5 Ärade högtidsförsamling

Freedom's just another word for nothing left to lose. Orden ur Kris
Kristoffersons låt i Janis Joplins tolkning klingar ofta i mitt inre när jag tänker
på ordet frihet. I texten handlar friheten om att den som inte har några
10 åtaganden, inga band, är fullkomligt fri. När inget längre spelar roll finns inga
tvång. Kanske är det den totala friheten. För vissa eftersträvansvärd, ofta
romantiserad egentligen lite ensam och sorglig.

Men inom akademien talar vi om en annan typ av frihet.

15

Vi talar om den ansvarsfulla friheten, om friheten att bestämma själv inom vissa
ramar. Det är en, inte alls lika cool frihet. Om Joplins frihet bränner ljuset i båda
ändar är akademisk frihet en lågenergilampa – en frihet under ansvar.

- 20 Men akademisk frihet är ändå fantastisk. Den är en sorts kontrakt. Vi som vill
ha den – och bör få den här typen av frihet – vet att friheten inte ger oss rätt att
bete oss hur som helst. Vi kan inte dra till the California sun på vinst och
förlust. Nej vi lovar att ägna oss åt det vi kan, med de resurser vi har, inom den
tid vi sätter upp. Det är ganska strikta ramar. Det vi vill ha är rätten och
25 möjligheten till kritiskt tänkande – att få granska, kommentera och diskutera –
obegränsat. Vi vill helt själva kunna bestämma över fokus, inriktning och
dessutom behöver vi rätten att följa vår forskning dit den för oss. För även om
forskning är en process som i vissa delar kan förutses så är själva poängen att vi

- 30 inte kan veta i förväg vad som kommer att förvåna och fånga vårt intresse. Det är ju därför vi håller på. Kicken av att upptäcka det oväntade som kanske kan leda till svar på frågor som vi inte alltid begripit att vi ska ställa. Det är den friheten vi talar om.
- 35 Nu kära vänner ska vi installera nya professorer här vid Uppsala universitet. Alla de som i en ny position kommer att forma vår framtid under lång tid framöver. Jag hoppas att ni, nya professorer, har funderat över vad den här friheten vi söker, och i viss mån har, betyder. Jag önskar att ni reflekterar över hur ni som ledare inom era respektive områden ska kunna ge era kolleger, de doktorander ni
- 40 möter så mycket frihet som möjligt. Det är nämligen den bästa gåva ni kan ge.

Den insikten fick jag illustrerad för några år sedan när jag var på ett symposium till minne av en av våra Nobelpristagare Arne Tiselius. En glad pensionär som varit doktorand hos Tiselius berättade att han efter några år under sin

45 utbildning hade kommit på en ny idé. Gripen av entusiasm hade den unge doktoranden satt igång och dagar hade blivit månader innan han insåg att den berömde handledaren inte hade fått veta något om hur doktorandstudierna hade glidit in på ett sidospår. Tämligen nervös tog han mod till sig och bestämde ett möte med Tiselius. Skulle han tillrättavisas och hans idé

50 fullständigt grusas? Men Arne Tiselius hade inte skällt. Han hade lyssnat noga och sagt efter en lite omständlig redogörelse. Mycket intressant, fortsatt.

Den uppmuntran och friheten hade betytt allt för den då unge mannen. Självförtroendet fick en injektion, tryggheten stärktes och den efterföljande

55 karriären blev både lång och framgångsrik.

En annan insikt är att vi måste arbeta tillsammans. Utnyttja den frihet som finns i gränsöverskridandet. Uppsala universitet faller i rankningar. Det är allvarligt. Vi är beroende av rykte för många samarbeten. Tillsammans måste vi bli bättre

60 på att visa att vi kommer från Uppsala universitet i alla sammanhang vi deltar i. Vi har ett namn som är känt över hela planeten. Det ska vi fortsätta värna och fylla med innehåll. Jag tror också att det är viktigt att vi siktar på att publicera oss i större utsträckning i de mest ansedda tidskrifterna. Det ger ringar på vattnet. Vi behöver också vara modiga. Vi ska diskutera, ifrågasätta. Ett

65 universitet är inte värt namnet om det inte finns utrymme för olika åsikter och infallsvinklar. Och vi ska lyssna. Lita på varandras expertis. Tänk vad vi skulle kunna åstadkomma om vi arbetade ännu bättre tillsammans.

70 En tredje insikt är att vi i hela universitetsvärlden behöver bli bättre på att
förklara vad vetenskap är. Idag sprids falska påståenden och lögnar av personer
som använder oenigheten i vetenskapssamhället som argument. De säger att alla
inte är överens. Argumenten får fäste hos de som inte vet att vetenskapen är det
75 bästa vi har. Vi och våra kolleger vet inte allt, men vi är de som vet mest – som
kollektiv. Att sprida kunskap om falsifierbarhet om tes, antites, syntes, om teori,
sannolikhet och sanning är en stor och svår uppgift. Men om inte vi, vem? Om
inte vi förklarar, hur ska då sanningen om lögnernas mylla spridas.

Så, kära nya professorer: Vägen ligger framför oss, delvis utstakad, till stor del
80 okänd. Universitetet har många uppgifter och bördan är stor men jag hoppas att
ni tycker att den är rolig, och värd, att bära. Bekämpa revir, småsinthet och
missunnsamhet. Tro på nyfikenhet, på viljan att vända på stenar bara för att det
är spännande att se vad som ligger under, tro på längtan efter att förbättra och
förstå, på att fokusera tills insikten kommer. Tro på er själva och på Uppsala
85 universitet.

Jag vill gratulera var och en av er. Ta vara på den nyvunna position som ligger i
att vara professor och på de möjligheter som finns i positionen. Känn frihetens
vindar – under ansvar – så hjälper ni Uppsala universitet – vårt fantastiska
90 gemensamma universitet – att bli ännu bättre.

DIXI

Källa

95 <div>Manuskript hämtat från uu.se (2025-05-23)</div>

Taggar

2020-tal, 2022, Man, Rektors tal

URI

100 <https://www.svenskatal.se/tale/anders-hagfeldt-tal-vid-professorsinstallation-2022>